

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Bankjegy látványtervének szerzői jogi védelme és felhasználása

Ügyszám: SZJSZT 34/2006

I. Az SzJSzT-nek feltett kérdések:

1. A bíróság előtt 2006. március 28-án tartott tárgyalásról készült jegyzőkönyvben rögzített végzés szerinti kérdések:
 - 1.1. A felperesi látványterv egészében, vagy egyes részeiben szerzői jogi védelmet élvező műnek minősül-e?
 - 1.2. Ha igen, a felperesi látványterv a megvalósult bankjegyen bármilyen mértékben felhasználásra került-e, vagy sem?
2. A felperes által a 2005. február 21-én kelt fellebbezésben feltett kérdések:
 - 2.1. A felperesi mű és az alperes által a P. Rt. bevonásával megvalósított bankjegy grafikai összképe között van-e hasonlóság, azaz az utóbbi az előző felhasználásával készült-e?
 - 2.2. Tekinthető-e a felperesi mű a megvalósított mű alapul szolgáló művének?
 - 2.3. Amennyiben a hasonlóság fennáll, szerzői jogilag relevánsnak minősül-e, azaz az alperes elrendelése útján a P. Rt. megvalósította-e a felperesi grafikai mű felhasználását olyan mértékben, amelyhez a felperestől felhasználási szerződéssel engedélyt kellett volna kérnie a kivitelezés jogszerű megindításához?
 - 2.4. Megsértette-e az alperes, illetve rajta keresztül a perből időközben elbocsátott P. Rt. a felperes szerzői jogát azzal, hogy nem kért engedélyt a perbeli grafikai látványterv, mint a szerzői jog által védett mű felhasználásához, amely felhasználás átdolgozás és többszörözés útján valósult meg?
 - 2.5. Amennyiben a felperesi mű bizonyos fokú felhasználása megállapítható, megilleti-e a felperes névjogának gyakorlása?
3. Az alperes által a 2006. április 4-én kelét előkészítő iratban (elnevezése szerint: nyilatkozat) feltett kérdések:
 - 3.1. Ha az SzJSzT a felperesi látványtervet az Szjt. hatálya alá tartozó műnek minősítené, akkor – figyelemmel a kötelező bankjegykéllékekre – a teljes felperesi látványterv, vagy csak bizonyos részei állnak szerzői jogi védelem alatt?
 - 3.2. Ha a felperesi látványtervnek csak bizonyos részei állnak szerzői jogi védelem alatt, melyek ezek a részek?

- 3.3. Van-e az esetlegesen védelem alatt álló látványterv, vagy annak részei és a bankjegy között olyan hasonlóság, amely az ötlet szintjén való felhasználásnál magasabb szintű felhasználást valószínűsít?
- 3.4. A felperesi látványterv alkalmas-e arra, hogy abból olyan rézkarc készüljön, amely alkalmas bankjegy gyártására?
- 3.5. Ha a felperesi látványterv alperesi felhasználása valószínűsíthető, az SzJSzT 09/01. sz. vélemény alapján ez a felhasználás szerzői jogi értelemben vett felhasználásnak minősül-e?

Az eljáró tanács szakvéleménye

II. Általános eljárási kérdések

1. A bíróság kirendelő végzése nem tartalmazza, hogy az SzJSzT-nek választ kellene adnia a felek által az I.2. és I.3. alatt írt, a felek által feltett kérdésekre is (Pp. 180. § (2) bek.). A Pp. 180. § (3) bekezdése alapján a „szakértőhöz egyes kérdések feltevését a felek is indítványozhatják”. Az eljáró tanács e körbe tartozónak látja az I.2. és I.3. alatt feltett kérdéseket, és figyelemmel arra, hogy a szóban forgó per – ideértve az előzetes levelezést is – 2000 óta folyik, válaszol azokra a kérdésekre is, amelyeket a felek indítványoztak, azzal a megszorítással, hogy a válaszokat csak olyan kérdésekre adja meg külön, amelyek tekintetében az SzJSzT jogosult véleményt nyilvánítani, és amelyek túlmennek a bírósági kirendelő végzésben feltett kérdéseken.
2. Az Szjt. 101. § (1) bekezdése alapján szerzői jogi jogvitás ügyben felmerülő *szakkérdésekben* a bíróságok és más hatóságok szakvéleményt kérhetnek a Magyar Szabadalmi Hivatal mellett működő szakértő testülettől. A (3) bekezdés szerint a szerzői jogi szakértő testület felkérésre peren kívül is adhat szakvéleményt a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben.
3. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése alapján a Szerzői Jogi Szakértő Testület az Szjt. 101. § (1) és (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad bírósági vagy hatósági megkeresés, vagy megbízás alapján.
4. A (2) bekezdés szerint szerzői jogi jogvitás ügy az Szjt-ben szabályozott szerzői, szomszédos és adatbázis-előállítói jogok érvényesítésével összefüggő bármely jogvita.
5. A (3) bekezdés a megbízásra/felkérésre adható szakvélemények tárgyára nézve akként rendelkezik, hogy „e rendelet alkalmazásában a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésnek számít az Szjt-ben szabályozott vagyoni jog gyakorlásával kapcsolatos kérdés.”
6. A fenti jogszabályi rendelkezésekből megállapítható, hogy bírósági kirendelés alapján *szakkérdésekben*, felkérésre/megbízásra pedig a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben adhat az SzJSzT szakvéleményt. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy felkérésre/megbízásra adott szakvélemény kiterjedhet jogi minősítésre, a bírósági kirendelésre adott szakvélemény pedig nem.

7. Ebből a jelen kirendelés alapján való eljárásra nézve az adódik, hogy a felek által feltett, szakkérdésnek nem minősülő, a bíróság által eldöntendő jogkérdések (jogi minősítés) körében az eljáró tanács nem alkothat véleményt.

8. Emiatt az eljáró tanács nem adhat választ az I.2.4., I.2.5., I.3.5. számú kérdésekre.

9. Az eljáró tanács álláspontja szerint a bírósági kirendelő végzésben feltett kérdések körébe tartoznak, illetve azokkal megegyeznek az alábbi, a felek által a szakértőnek feltenni indítványozott kérdések: I.2.1., I.2.2., I.2.3. (a kérdés megválaszolása részben bírósági hatáskörbe tartozó jogi minősítést is kíván), I.3.2., I.3.3.

10. A fentiek alapján az eljáró tanács válaszol az I.1.1., I.1.2., I.3.1. számú kérdésekre. Kitér az I.3.4. számú kérdésre is.

III. Az eljáró tanács kiinduló álláspontja

1. Az eljáró tanács fenntartja az SzJSzT 09/01. sz. felkérésre/megbízásra készített, tehát a *felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos* kérdésekre adott szakvéleményben kifejtett valamennyi álláspontot, és az alábbi, a IV. alatt kifejtett, egyes kérdésekre adott válaszokat a megjelölt szakvélemény keretei között érti.

2. A kiinduló álláspont lényege abban áll, hogy pénzürméhez/bankjegyhez szükséges, illetve ahhoz hétköznapi, tehát nem szerzői jogi értelemben felhasznált szerzői művek a pénzkibocsátás teljes folyamata alatt és a hivatalos fizetőeszközként megvalósuló használatban hivatalos iratnak minősülnek (hatályos Szjt. 1. § (4) bekezdés), és e minőségükben nem esnek szerzői jogi védelem alá.

3. Ez azzal jár, hogy attól az időponttól kezdve, amelytől a kivétel, tehát a hivatalos irati minőség fennáll, mindaddig, amíg a fizetőeszközként való használat meg nem szűnik, a szerzői műnek minősülő pénzürmé- bankjegy-elemekre sem vagyoni, sem személyhez fűződő jogok nem gyakorolhatók. Ez következik abból, hogy a védelem nem terjed ki a hivatalos iratokra.

4. A hivatalos irati kivétel sajátossága a pénzürmén/bankjegyen való műfelhasználás körében az, hogy míg a tipikus hivatalos irat funkcionális mű (általában szakirodalmi mű, pl. jogszabály előterjesztése, indokolása, bírósági határozat), addig a jelen esetben nem funkcionális, tehát esztétikai mű (grafikai mű, illetve annak terve) esik a kivétel alá. Az Szjt. 1. § (4) bekezdése szerinti kivétel azonban egyformán vonatkozik minden műre, amely a „közérdekű funkció” miatt kiesik a védelemből.

5. A 3. és 4. szerinti kivétel azonban nem terjed ki az egyébként szerzői jogi védelem alá tartozó mű pénzkibocsátás/fizetőeszközként való alkalmazás körén kívül eső, egyébként szerzői jogi értelemben felhasználásnak minősülő cselekményekre. Tehát amíg nem születik döntés egy szerzői mű hivatalos pénzeszközön való alkalmazására (szolgálati mű esetén a munkáltatónak való átadást követő elfogadásig, felhasználati szerződéses jogviszonyban a mű felhasználó által történő elfogadásáig), illetve a pénzürmén, bankjegyen rögzített mű nem fizetőeszközként való felhasználása során (pl. játékpénz, reklámalkotáson többszörözés, stb.) a szerzői jogi védelem fennáll, tehát a szerző mind

személyhez fűződő, mind vagyoni jogokat gyakorolhat.

6. Az 5-ből az következik, hogy ha egy szerzői művet csak pénzkibocsátás, hivatalos pénzeszközként való alkalmazás körében használnak fel (szerzői jogi értelemben), akkor a mű elkészítése fejében járó díjazáson kívül (amely megbízás/vállalkozás jogcímén jár) a szerző szerzői vagyoni és személyhez fűződő jogokat nem gyakorolhat.

IV. Az eljáró tanács válaszai a feltett kérdésekre

1. Válasz az I.1.1. számú kérdésre, amely magában foglalja az I.2.2., I.3.1. és I.3.2. kérdésekre adott választ is.

A felperesi látványterv egészében, vagy egyes részeiben szerzői jogi védelmet élvező műnek minősül-e?

A felperesi grafikai terv (1998. november 28.) azon részeiben, amelyek egyéni-eredeti jelleggel bírnak, szerzői műnek minősül, továbbá a teljes bankjegykép grafikai arculata is tükrözi a felperes (szerző) saját szellemi alkotására visszavezethető egyéni-eredeti jegyeket.

A felperesi bankjegykép az Sztj. 1. § (2) bekezdés h) pontja szerinti minősülő műfajta „a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyomás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve” körébe tartozik:

„A szerzői jogi védelem fennállásának másik pozitív feltétele, hogy az alkotás, mint a szellemi tevékenység eredménye, egyéni, eredeti jelleggel bírjon. Ez egyben az egyetlen „minőségi” követelmény, ha az alkotás létrehozatala területének behatárolását (irodalom, tudomány, művészet) „területi” követelménynek tekintjük. Ez másfelől azt jelenti, hogy „a védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs, nem is lehet.” (A szerzői jogi törvény magyarázata, KJK-Kerszöv, Budapest, 2000. szerk. Gyertyánfy Péter, 25., s köv.o.).

A felperesi grafikai terv egészében egyéni, eredeti jelleget mutató képzőművészeti alkotás.

Elemi a következők:

A felperesi grafikai terv összetett, a felperes saját szellemi alkotását tükröző egyéni-eredeti teljesítmény. A felperes alkotó módon állította össze a bankjegykép grafikai tervét, azon belül az alapnyomat mintázatát, színvilágát, és a színek közötti átmeneteket (áttünéseket). A felperes a hátlapon felhasznált egy, eredetileg szerzői jogi védelem alatt álló képzőművészeti alkotást, amely azonban a felhasználás idején már közkincsbe tartozott. Ez a felhasználás védett mű esetén átdolgozásnak minősülne. Ez az „átdolgozás” szintén egyéni, eredeti jellegű, a felperes a képzőművészeti alkotást számítógépes effektek útján tette kontúr nélkülivé, így „építette össze” az alapnyomattal. E folyamat eredményeképpen az eredeti képzőművészeti alkotás egyes elemeit elhagyta.

A felperes az előlapon felhasználta mind a vízjelmezőben, mind az előlap jobboldali részén a magyar Korona képét.

2. Válasz az I.1.2. kérdésre, amely magában foglalja az I.2.1., I.2.3. (eltekintve a jogi minősítésre vonatkozó kérdés-résztől), I.3.3. kérdésekre adott választ is.

Ha igen, a felperesi látványterv a megvalósult bankjegyen bármilyen mértékben felhasználásra került-e, vagy sem?

A felperesi műnek, mint grafikai tervnek, csak olyan részei kerültek a megvalósult bankjegyen felhasználásra, amelyek önmagukban, mint műrészek nem állnak szerzői jogi védelem alatt. Ezeket az elemeket az alperes a felperesi grafikai tervtől függetlenül, annak ismerete nélkül is beépíthette a megvalósult bankjegyképbe.

Az eljáró tanács az alábbiak szerint összehasonlította a felperesi grafikai terv képét a megvalósult bankjegyképpel. Pozitív értelemben az összehasonlítás az összetett művek egyéni, eredeti jellegzetességeire terjed ki. Nem tér ki a kötelező tartalmi és biztonsági elemekre (pl. sorszám, Magyar Nemzeti Bank, átnézőjel, stb.)

Különbségek a megvalósult mű és a felperesi mű között

Megvalósult bankjegy	Felperesi grafikai terv
Előoldal fehér színű, összhatása világosabb barna, elütő színekkel (bordó, okkersárga, zöld)	Előoldal arany- barnás, drappos alapszínű, összhatása őzbarna, eltérő színhatás nélkül
Előoldalon képnymat részeként barnás rozettában ellipszis rajzolatú rejtett kép	Előoldalon őzbarna rozettában fehér színű „2000”, benne-alatta aranyforint felirat
Előoldalon alsó, jobb oldali szegélyen, hátoldalon alsó szegélyen hullámvonalas minta	Sem az elő-, sem a hátoldalon nincs az alapnyomattól elütő szegélyminta
Többszínű, többféle, a bankjegy széléig kifutó íriszszerűen nyomtatott alappnyomat	Csak a barna árnyalataiból álló, többféle, a bankjegykép széléig kifutó alappnyomat

<p>elhelyezve. A rozettából, annak mintájával azonos díszítő elemekből álló párhuzamos két díszítő sor indul ki, a képtől jobbra a Magyar Millennium felirat van a díszítő elemekkel határolt sorban elhelyezve. A metszet mellett balra lent a képet azonosító felirat van elhelyezve. A kép háttere alapvetően eltér a felperesi metszet szerinti kép háttérétől.</p>	<p>alapnyomattól éles kontúrokkal elválasztva. Rozettás minta a metszet mellett nem található. A metszethez tartozó kereszt fölfelé benyúlik az alapnyomatba írt kétezzer forint feliratba. Párhuzamos díszítő elemek a képnyomaton nem találhatók. Nincs a képen Magyar Millennium felirat, és hiányzik a képet azonosító felirat.</p>
---	---

Összesítve megállapítható, hogy a megvalósult bankjegyképen nem került felhasználásra a felperesi mű, illetve a felperesi mű azonosítható részei. Az azonos, vagy összetéveszthetőségig hasonló bankjegykép-elemek nem esnek szerzői jogi védelem alá. A felperesi grafikai terv szemléletében is eltér a megvalósult bankjegyképtől abban, hogy a felperesi grafikai terv Benczúr Gyula festményét felhasználó része eltávolodik az eredeti képzőművészeti alkotástól, és ezzel is egyéni, eredeti elemet mutat, míg a megvalósult bankjegykép az eredeti képzőművészeti alkotás pontos, valóság-hű lehatárolt részlete.

3. Válasz az I.3.4 alatti kérdésre:

A felperesi látványterv alkalmas-e arra, hogy abból olyan rézkarc készüljön, amely alkalmas bankjegy gyártására?

A kérdés a felperesi grafikai terv szerzői mű minősítését, és e mű alperes által a megvalósult bankjegyképen történő vitatott felhasználását nem érinti.

Budapest, 2006. november 27.

dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

dr. Faludi Gábor
a tanács előadó tagja

Sárkány Győző
a tanács szavazó tagja